

PAPER DETAILS

TITLE: CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA MANAVGAT İLÇESİ / MANAVGAT DISTRICT IN THE FIRST YEARS OF TURKISH REPUBLIC

AUTHORS: Mehmet Çınar

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/224133>

CUMHURİYET’İN İLK YILLARINDA MANAVGAT İLÇESİ

MANAVGAT DISTRICT IN THE FIRST YEARS OF TURKISH REPUBLIC

Arş. Gör Mehmet ÇINAR*

ÖZ

Manavgat ilçesini Cumhuriyetin ilk yıllarında ele alan bilimsel bir çalışma literatürde yok denecek kadar azdır. Bu doğrultuda araştırmanın konusu Cumhuriyetin ilk yıllarında Manavgat ilçesi teşkilatı, ekonomisi, ulaşım çalışmaları, doğal afetler ve yaşayan halk zümreleridir. Araştırmanın amacı Manavgat ilçesinin yakın geçmişi hakkında bilgi sahibi olmaktır. Araştırmanın veri toplama aşamasında “Başbakanlık Osmanlı Arşivi”, “Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi”, “Türkiye Ticari Salnamesi”, “Konya Vilayet Salnameleri” ve telif eserlerden istifade edilmiştir. Araştırmada ele alınan değişkenler başlıklar altında kronolojik bir sıralamaya göre yazılmıştır. Araştırmanın günümüzde Antalya vilayetinin önemli bir ilçesi olan Manavgat’ın yakın geçmişinin tanınması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Konar-göçerler, Tahtacılar, Doğal Afetler, Ulaşım.

ABSTRACT

Researches related to Manavgat district in the first times of Turkish Republic are not too much in the bibliography. The subject of research consists of Manavgat’ administration form, its economy and transportation working, natural disasters and community groups in that early years of the Turkish Republic. The subject of the research is to learn about the recent history of Manavgat district. In the process of gathering data, it was benefited from "Prime Ministry Ottoman Archives", " Prime Ministry of Turkish Republic Archives", "Turkey Commercial Salnames", "Konya Province Salnames" and manuscripts. Variables discussed in the research chronologically has been written under titles. The research has a meaning in terms of recognition of Manavgat in the recent years which is an outstanding sub-district of Antalya province.

Keywords: Economy, Nomads, Takhtajys (Tahtacılar), Natural Disasters, Transportation.

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanı: mehmet.cinar@atauni.edu.tr

GİRİŞ

Manavgat isminin nereden geldiği ve ne anlam taşıdığı kesin olarak bilinmemekle birlikte bu konuda pek çok görüş ve rivayet vardır. Manavgat'ın antik çağdaki adının Mavava olduğu, Luwi dilinde “tanrıça tapınağı” anlamına gelen “Manavwa” şeklinde geçtiği belirtilmektedir.¹ Ayrıca Manavgat ırmağının batı tarafına Akseki yöresinden geldikleri söylenen Manavoğulları (Manavlu) cemaatine dayandıranlar da bulunmaktadır.² Fakat Manavoğulları (Manavlu) cemaatinin yerleşkesi ırmağın batı tarafı yani Manavgat Nahiyesi değil, ırmağın doğusu Düşenbe Nahiyesi³ sınırları içerisinde. Yine Manavgat ve civarında yaşayan konar-göçerlerin, yerleşik hayat süren ve ziraatla uğraşan halka bu özelliklerinden dolayı Manav⁴ diye hitap etmeleriyle de ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Manavgat tabiri, cemaat ismi haricinde, 1360'ta yarı bağımsız ve 1361'de Kıbrıs'ın eline geçen genelde Karamanoğullarının ya da Tekeoğullarının yönetiminde Manavgat Emirliği bulunmakta ve Manavgat ismi geçmektedir. Yine Barbara Flemming, kıyı emirlerinden birinin “Manavgotis” adıyla anıldığını belirtmektedir.⁵ Osmanlı vesikalarında ise yer adı olarak “Manavgad” ismi geçmekte olup, bazen kaza, bazen de nahiye olarak kaydedilmiştir.

Manavgat'ın tarih öncesi devirlerine dair bilgilerin kısıtlı olması, kuruluş zamanı ve kimler tarafından kurulduğu hakkında bilgi vermemektedir. Fakat Manavgat'ın güney tarafları ki büyük çoğunluğu ilk çağdaki ismiyle Pamfilya bölgesinde, kuzey tarafları ise Pisidya bölgesi sınırları içerisinde kalmaktadır⁶. Bu bölgenin Türk hâkimiyetine kadar geçirdiği devirler kısaca :1-Prehistorik devir (M.Ö. ?-1800), 2-Hititler Devri (M.Ö.1800-1200), 3-Lydialılar Devri (M.Ö.560-546), 4-Persler Devri (M.Ö.546-334), 5-Makedonyalılar Devri (M.Ö.334-301), 6-Ptolemaioslar Devri (M.Ö.301-218), 7-Selevkoslar Devri (M.Ö.218-189), 8-Bergamalılar Devri (M.Ö.188-

¹ Behset Karaca, **XV ve XVI Yüzyıllarda Manavgat Kazası**, Isparta, 2009, s.8.

² Karaca, **XV ve XVI Yüzyıllarda**, s.8.; Ali Şimşek, **Manavgat Halk Mutfacı**, Isparta, 2012, s.15.; Nail Kelleci, **Manavgat**, Manavgat, 1998, s.8.; Orhan Tunçdemir, **Manavgat Tarih ve Turizm**, Manavgat, 1973, s.1.

³ Düşenbe; batısında Manavgat, doğusunda Alaiyye kazası, güneyinde Akdeniz ve kuzeyinde Akseki kazasına kadarki kısmı içerisine alan bölgedir. Kabaca, Manavgat ırmağının doğusu ile Alara ırmağının batısı (Çakallar ve Karaboynuzlar Karyesi dahil) olan bölgedir. Yani Manavgat isminin bu cemeatten dolayı adlandırılmasının güç olduğu, Düşenbe'nin sonradan Manavgat kazası sınırları içerisine dahil edilmesi böyle düşünülmesine sebep olabilir.

⁴Manav Selçuklular zamanında yerleşenlere, Yörtük ise Osmanlı Devleti zamanında yerleşenlere denilmektedir. Kelleci, **Manavgat**, s.8.

⁵ Karaca, **XV ve XVI Yüzyıllarda**, s.9.

⁶ Karaca, **XV ve XVI Yüzyıllarda**, s.10-11.

133), 9-Roma Eyaleti Kilikia Devri (M.Ö.102-36), 10-Amyntas Devri (M.Ö36-25), 11-Roma İmparatorluğu (M.Ö.25-M.S.284) ve Bizans Devri'dir.⁷ Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere bu bölge çok eski zamanlardan beri tercih edilen yerlerden olmuş ve bu yüzden birçok kavim tarafından istila edilmiştir.

Selçuklu Türkleri zamanında Antalya 1207 yılında I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından fethedilmiş, fakat hemen akabinde (1211-12) Lusignan hâkimiyetine geçmiş ve 1216 yılında I. İzzeddin Keykavus tarafından ikinci kez fethedilerek kesin olarak Anadolu Selçukluları topraklarına katılmıştır. Selçuklular Antalya'dan sonra Kalonoros'u (Alanya) fethederek Akdeniz sahilinde stratejik öneme sahip ikinci bir liman kenti elde etme düşüncesindedirler. Bu doğrultuda Sultan I. Alaaddin Keykubad, Kalonoros'u iki ay kadar süren kuşatma sonucunda 1221 yılında fethetti. Şehir birkaç yıl içinde dizayn edilerek Müslümanlara uygun bir şehir haline getirilmiş ve Sultanın adına izafeten Alaiye (Alanya) adını almıştır.⁸ Sultan I. Alaaddin Keykubad daha sonra Antalya'ya doğru giderken yolu üzerindeki Alara kalesini sulh yolu ile almıştır.⁹ Manavgat ve çevresinin ise tam olarak ne zaman fethedildiği bilinmemekle birlikte Antalya ve Alanya'nın fethi ile birlikte Selçukluların eline geçtiği düşünülmektedir.

Osmanlılar zamanında ise Yıldırım Bayezid Anadolu'daki Türk birliğini sağlamak için 1391 yılında Tekeoğulları Beyliği (Antalya) üzerine yürümüş ve Beyliği fethetmiştir. Böylelikle Tekeoğulları elinde bulunan Manavgat ve civarı da bu tarihte Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir.¹⁰ Fakat Ankara Savaşı'ndan sonra bu bölgenin bir kısmı Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır, Manavgat ve çevresinin ise elden çıkıp çıkmadığı tam olarak bilinmemektedir. Netice itibarıyla II. Murad zamanında (1423) Tekeoğulları Beyliği tamamen ele geçirilmiş ve Manavgat'ta da huzur ve istikrar sağlanmıştır. Manavgat fethedildikten sonra geçici olarak Teke Sancağı ile birlikte kayıt edilmiştir. Teke Sancağının sınırları Köprüçay'da bitmesine rağmen Manavgat'ın Teke Sancağına dâhil edilmesinin sebebi, Manavgat'ın doğusunun henüz Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine geçmemiş olmasıdır. Ancak 1471 yılında Alanya fethedilmiştir.¹¹ Bu tarihten itibaren Manavgat'ın, Alanya sancağına tabi olduğu görülmektedir.

Alanya Sancağı Kıbrıs'ın fethine kadar (1571) Anadolu Eyaletlerinin sancakları arasındadır, fakat Kıbrıs'ın fethini müteakip, Kıbrıs idari yönden Beylerbeylik statüsüne

⁷ Karaca, *XV ve XVI Yüzyıllarda*, s.14.

⁸ Karaca, *XV ve XVI Yüzyıllarda*, s. 18.

⁹ Ali Rıza Gönüllü, *Meşrutiyetten Cumhuriyete Alanya*, Ankara, 2008, s. 7.

¹⁰ Karaca, *XV ve XVI Yüzyıllarda*, s.26.

¹¹ Gönüllü, *Meşrutiyetten Cumhuriyete*, s.11; Karaca, *XV ve XVI Yüzyıllarda*, s. 27.

alınınca Alanya da Kıbrıs Beylerbeyliğine tabi sancak konumuna getirilmiştir. Dolayısıyla Alanya sancağına tabi Manavgat nahiyesi de Kıbrıs'a tabi olmuş oldu. Bir ara geçici olarak (Kıbrıs Vilayeti Kanunnamesi hazırlanıncaya kadar) Karaman Eyaletine dâhil edilmişse de Ağustos 1632 tarihinden itibaren tekrar Kıbrıs Beylerbeyliğine tabi olmuştur.¹² Alanya Sancağı ve ona tabi Manavgat nahiyesi 1717 yılında Adana Eyaletine bağlanmıştır.¹³ Fakat bu durum çok uzun sürmemiş ve 1730 yılında tekrar Kıbrıs Beylerbeyliğine bağlanmıştır.¹⁴ Bu durum XIX. yy başlarında bir kez daha tekrarlanmış ve 1846 yılına kadar devam etmiştir. 1846 yılında Manavgat, Alanya sancağının bir kazası olarak Karaman Eyaletine bağlı hale getirilmiştir.¹⁵

1847'de Karaman Eyaleti Konya, Hamid, Teke, Alâiye, İç-il ve Nevşehir sancaklarından meydana gelmektedir. Karaman Eyaletinde 1856 yılında yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Livası 7'den 5'e düşürülmüştür. Bu yapılanma ile kaza olan yerleşim yerleri liva olmuştur. Bu livalardan birisi de Alaiye livasıdır. Alaiye livasına bağlı, Alaiye, Akseki, Manavgat, Senir Ma'a Düşenbe ve İbradı dâhil 5 kaza mevcuttur.¹⁶ Karaman Eyaleti'nin 1864 yılında kabul edilen Teşkil-i Vilâyet Nizamnâmesi ile adı Konya Vilayeti olmuştur. Alaiye ise kaza olarak Teke sancağına bağlandı. Manavgat ise nahiye konumuna dönüştürülüp Alaiye kazasına bağlandı.¹⁷

13 Mart 1914 tarihinde Antalya müstakil liva olarak Konya'dan ayrılmıştır. Giritli Kemal Bey mutasarrıfken livanın müstakil kaza ve nahiyeleri için bir proje hazırlanmasını istedi. Antalya geneleninde süvariler, jandarmalar ve tahsildarlar gibi köyleri bilenlerden yardım alındı. Teke livasının dört kaza dokuz nahiyesi vardı. Onbir kaza ve otuz kadar nahiye teşkil edilmek üzere çalışma yapılmıştır.¹⁸

1900'lü yılların başından itibaren Düşenbe ve Manavgat nahiyeleri birleştirilerek Eski Antalya, Yaylak, nam-ı diğer Kuşaklı nahiyesinin ilavesiyle İbradı olmak üzere iki kaza teşkili için Teke İdare Meclisi'nin teklifi¹⁹ ilk başlarda kabul edilmemiştir. Fakat 13 Mart 1914 yılında Antalya müstakil liva olarak Konya vilayetinden ayrılmış, livanın müstakil kaza ve nahiyeleri için bir proje hazırlanmıştır.²⁰ Böylelikle Düşenbe ve Manavgat nahiyeleri birleştirilerek eski Antalya denilen yerde Manavgat Kazası adı

¹² Gönüllü, *Meşrutiyetten Cumhuriyete*, s.14.

¹³ Selim Hilmi Özkan, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Gündoğmuş*, Alanya, 2011, s.16.

¹⁴ Özkan, *Osmanlı'dan Cumhuriyete*, s.16.

¹⁵ Gönüllü, *Meşrutiyetten Cumhuriyete*, s. 15.

¹⁶ *KVS (Konya Vilayet Salnamesi)*, 1273, s. 96.

¹⁷ *KVS*, 1285, s. 107.

¹⁸ Macit Selekler, *Yarım Asrın Arkasından (2. Baskı)*, Antalya, 2011, s. 69-70.

¹⁹ Bkz. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)*, DH.MKT.: 2275/106.

²⁰ Selekler, *Yarım Asrın Arkasından*, s. 69-70.

altında yeni bir kaza teşkil edilmiş, Beşkonak ve Taşağıl beldeleri de nahiye olarak Manavgat kazasına bağlanmıştır.²¹ Manavgat Kazası Kaymakamlığı'na tayin olunan ikinci sınıf hulefadan Tahir Bey'in yerine mülga Muhaberat Şubesi sabık hulefasından Zühdü Bey'in tayin edildiği ve görevine başladığı Memurin Kalemi'ne bildirilmiştir.²² Duşenbe nahiyesinin köyleri de coğrafi konum dikkate alınarak Manavgat, İbradı ve Akseki arasında dağıtılmıştır. Çakallar ve Karaboynuzlar köyü ise daha öncesinde dâhiliye nezaretine gönderdikleri bir dilekçe ile resmi işlerde kolaylık sağlamak amacıyla Alaiye'ye bağlanmak istediklerini bildirmişlerdir. Bu istek kabul edilmiş ve 1907 yılında Alanya'ya bağlanmışlardır.²³

1. Teşkilat

Konya vilayet salnamelerine göre XIX yy ikinci yarısında Manavgat nahiyesinin bir nef's'i ve mahalleleri yani merkezi bir yerleşim yeri yoktur. Bu özelliği ortaya koyan herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. 1868 yılı vilayet salnamesinde Manavgat nahiyesi 45 köy olarak kaydedilmiştir. Fakat köyler hakkında ayrıntılı bilgi verilmemiştir. 1873 vilayet salnamesine göre ise Manavgat nahiyesi köyleri şu şekildedir:

Sarılar, Hamar, Hatipler, Abdallar, Sorgun, Ilıca, Ören, Kemer, Tilkiler, Demrebucak, Hoca, Hataplar, Hindova, Sekikılılar, Ovacak, Sevinç, Ülküler, Torbaz, Aşıklar, Yavaş, Şişme, Hisar, Zeyve, Taşahır, Hocalar, Kadılar, Telkit ve Güçler, Bereket, Çakış, Sarf, Salur, Kızıldağ, Bucak, Şahlar, Sağiran, Kibar, Düzağaç, Bozmahan, Değirmen, Kızılca, Fettahlı aşireti, Suluklu aşireti, Çardak'tır.²⁴

1883 yılında ise Manavgat nahiyesinde köyleri ile birlikte 1 hükümet konağı, 4 mescid-cami, 8 medrese, 14 mektep, 27 dükkân, 2 fırın, 21 değirmen ve 2 kahvehane olduğu kayıtlara geçmiştir.²⁵

Cumhuriyet döneminde Manavgat'ın ilk kaymakamları Lütfi Bey ve Avni Refik Bey'dir. Cumhuriyetin ilk yıllarında İttihat ve Terakki zamanında temeli atılan şimdiki "Çağlayan İlkokulu" ve Tugayoğullarından "Hafize Hatun Camii" ve caminin yanında "Hoca Mustafa Medresesi" en önemli yapı olarak gözükmemektedir. Bunlardan başka 1920-1930 yılları arasında 3 ağaya ait konut, bir iki tahta kagir konut ve yörüklerin kışladıkları bir sürü saz damlar bulunmaktadır. Taşıt olarak 3 ağaya ait iki tekerlekli

²¹ BOA, İ.MMS.:183/32

²² BOA, DH.UMVM.:121/40.

²³ BAO, YSE:43/93.

²⁴ KVS, 1290, s. 204-206.

²⁵ KVS, 1300, s. 190-191.

binek arabası vardı. O zamanlar Manavgat nehri üzerinde köprü olmadığı için, kayıkla ve küçük mavnalarla insan ve yük nakli yapılırdı.²⁶

1927 yılı Türkiye Ticari Salnamesine göre Manavgat, Antalya vilayetine bağlı bir kaza merkezi olup, Manavgat Çayı üzerinde ve sahile yakın bir mevkidedir. Kazanın Taşağıl, Beşkonak namında iki nahiyesiyle 88 karyesi (köyü) vardır. Mesahat-i şathiyesi 1495 km2 olup nüfusu 20.000 kadardır. Manavgat'ta kaza teşkilatından maada, bir ticaret ve sanayi odası, Cumhuriyet Halk Fırkası, Tayyare, Hilal-i Ahmer Cemiyeti şubeleri ve dahili kıymet mukaddereli (kıymeti bilinen) kıymetli-kıymetsiz posta paketi kabul eden bir posta hanesi ile gündüz Türkçe muhaberatta bulunan bir telgrafname ve gümrük muhafaza müdüriyeti vardır.²⁷

2.Ekonomi

2.1. Ziraat

Başlıca zirai ürünleri, buğday, arpa, susam, mısır, pamuk, tütün, bakla ve börülcedir. Arazi mümbit ve mahsüldar, mıntıka zirai nokta-i nazarından inkişafa fevkalade müsait ise de yolsuzluğu hasebiyle ziraat terakki edememektedir. Ziraat bankasının burada bir şubesi olmaması muhitin inkişafına mani olmaktadır.²⁸

2.2. İthalat

Kazaya ithal olunan mevcut bakkaliye, manifatura, hırdavat ve kantariye eşyasından ibarettir.²⁹

2.3. İhracat

Kereste, odun, odun kömürü, çam kabuğu, palamut, tereyağı, peynir, yumurta, kasaplık hayvan (mevaşi) ve zahire ihraç edilmektedir.³⁰

2.4.Sanayi

Kazada nalbantlık, kunduracılık gibi el sanayi ufak sanatkarlar tarafından icra olunur. Fabrikası yoktur. Ancak civarında bir şelale mevcut olduğundan suyun kuvve-i mihrakı olarak sanayiye mühim bir inkişaf vermek mümkündür. Mevad-ı iptidaiye mebzulen mevcuttur (Hammadde çoktur).³¹

²⁶ Tunçdemir, **Manavgat Tarih ve Turizm**, s.24.

²⁷ **Türkiye Ticari Salnamesi**, 1927, s. 885-887.

²⁸ **Türkiye Ticari Salnamesi**, 1927, s. 885-887.

²⁹ **Türkiye Ticari Salnamesi**, 1927, s. 885-887.

³⁰ **Türkiye Ticari Salnamesi**, 1927, s. 885-887.

³¹ **Türkiye Ticari Salnamesi**, 1927, s. 885-887.

2.5. Maden

Maden-i mekşufe kaza dâhilinde kromit madeni yevm muattaldır (kullanılmamaktadır).³²

2.6. Ticaret

Manavgat'ta bulunan erbab-ı ticaret adresleri aşağıdakilerden ibarettir.³³

2.6.1. Bakkaliye Tacirleri

Ahmet

Aksekili Gülamcıoğlu Hasan Çavuş

Aksekili Ali Ağazade Molla Mehmet – Karşıyaka Dahilinde

İbrahim-Çarşı Dahilinde

İmam Hüseyin-Çarşı Dahilinde

Berberzade Tevfik – Çarşı Dahilinde

Hacı Ahmet Mahdumu Niyazi- Hükümet Konağı Karşısında

Hacı İsmail Ağazade İbrahim- Hükümet Konağı Karşısında

Hasan Çavuş-Karşıyaka Dahilinde

Hüseyin Zihni

Hatip İbrahimioğlu Ahmet

Halilağazade Hüseyin

Şekerlizade Mehmet

Şekerlizade Hafız Mahmut – Çarşı Dahilinde

Tayucuzade Ahmet Ragıp – Çarşı Dahilinde

Abdulkadiroğlu Mustafa

Osmanoğlu Mehmet

Ali oğlu Halil

Ali

Ali Cemil

Kara İbrahim oğlu Mehmet

Kahveci zade Mehmet

Gebeceli zade Mahmut

Mehmet Beyzade Nuri

Mehmet Ali Zade Tevfik

Mehmet

³² Türkiye Ticari Salnamesi, 1927, s. 885-887.

³³ Türkiye Ticari Salnamesi, 1927, s. 885-887.

Mahmut Kahya Mahdumu Ahmet
Mustafa
Demircilerden Süleyman
Hacı Ahmet Efendi Mahdumu Niyazi
Hatipoğlu Ahmet
Şekerci Ethem Usta Mahdumu Celal
Şekercizade Hafız Mehmet
Salihoğlu Hüseyin
Topçuzade Ahmet Ragıp
Abdulkadiroğlu Mustafa
Taşağıllı Ahmet
Ali Cemil
Ali Oğlu Halil
Kara İmamoğlu Mehmet
Karamancı Ali Efendi Mahdumu Mehmet Ali
Kıllızade Ali
Külahcızade Hüseyin Çavuş
Mehmet Beyzade Nuri
Mehmet Ali Zade Tefvik
Mehmet Efendi Oğlu Ahmet
Molla Mehmet

2.6.2.Kereste Tacirleri

Akzade Şevki

2.6.3. Manifatura Tacirleri

Ahmet Oğlu Mustafa
Berberzade Tefvik
Demircilerden Süleyman
Hacı Ahmet Efendi Mahdumu Niyazi
Avcı İsmail Ağazade İbrahim
Hacı Mustafa Mahdumu Hüseyin
Hatipoğlu Ahmet
Şekerci Mehmet Usta Mahdumu Celal
Salih Oğlu Hüseyin

Homadan Mehmet
Ta c zade Ahmet Rag p
Ta a ıllı Ahmet
Abdulkadiro lu Mustafa
Ali Cemil
Kara İbrahim Oğlu Mehmet
Karamancı Ali Efendi Mahdumu Mehmet Ali
Kıllı Zade Ali
Keçecizade Mahmut ve Biraderi
K lah zade Hüseyin  avuş
Mehmet Beyzade Nuri
Mehmetali Zade Tefvik
Mehmet Efendi Oğlu Ahmet
Molla Mehmet

2.6.4. Müskirat (Tekel) Bayileri

Hüseyin Efendi Mahdumu Zihni
 ekerci Ethem Usta ve Mahdumu Celal

2.6.5.Meyve Tacirleri

Berberzade Tefvik
Boztepede Hacı Mahmutzade Tefvik
Tugay Zade Fahri

3. Orman

Kaza dahilinde 70-80 bin hektar vasatında orman mevcuttur.  am, katran, ardı , meşe, andız, köknar, ladin ve zeytin ağaçları vardır. Ayrıca bataklıkları da mevcuttur. Bataklıklarda ak akesme, menenge , çalılık, mersin, meşe, habit, defne ve  im ir ağaçları bulunur. Kerestecilik terakki etmiştir. Ancak imalat el bı kılarıyla veya su h zarları ile yapılmakta olup asri teçhizatı haiz fabrika mevcut değildir.³⁴

4. Ulaşım

Cumhuriyetin ilk yıllarında Manavgat'ın ilk ulaşım projesi “Ankara-Konya Manavgat Demir Yolu ve Ankara-Konya-Orta Anadolu'nun Manavgat'ta Akdeniz Limanı” projesidir. Ali Ferit Paşa'nın isteği üzerine 08.10.1930 tarihinde “Konya-Manavgat Demir Yolu ve Manavgat Limanı” inşasının yapımı için talip bulunan “Lee

³⁴ Türkiye Ticari Salnamesi, 1927, s. 885-887.

Overhadıt” grubu namına inşaat hakkında teklifatta bulunabilmesi için bir opsiyon verilmiştir.³⁵ Bu opsiyon Konya vilayetinin umra kazasından başlayarak Manavgat’a kadar demir yolunu tamamlamak ve Manavgat Limanı yapılmak şartı ile 4 aylık bir opsiyondur. Fakat o dönemin şartları dāhilinde bölgenin arazi yapısının olumsuzluğu neticesiyle “Ankara-Konya Manavgat Demir Yolu ve Ankara-Konya-Orta Anadolu’nun Manavgat’ta Akdeniz Limanı” projesi hayata geçirilememiştir. Bu projenin tekrar hayata geçirilebilmesi için 08.08.1949 tarihinde Antalya Milletvekili Hoca Rasih Kaplan meclise sunmak üzere ayrıntılı bir rapor yazmıştır.³⁶

Manavgat’ın ikinci büyük ulaşım projesi ise “Manavgat Köprüsü” yapımıdır. Bu doğrultuda adımlar atılmış ve 07.08.1931 tarihli Köprünün yapımına dair T.C. Bařvekālet Muamelat Müdürlüğünün kararnamesinde köprünün pazarlıkla yaptırılmasına karar verilmiştir.³⁷ Manavgat köprüsü kıyı ulaşımının doğu-batı arasında aktif olarak sağlanması için önemli bir ulaşım yapısıdır.

23.09.1941 tarihinde Antalya-Manavgat-Alanya yolunun yapımı için 50.000 liralık yardım yapılmasına dair karar verilmiştir.³⁸

31.7.1941 tarihinde Manavgat-Akseki-Konya karayolu projesinin yapımı için 50.000 lira yardım yapılmasına dair karar verilmiştir.³⁹ Bu projenin Akdeniz ile İç Anadolu Bölgesini karayolu ile birbirine bağlamada tek yol olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

04.08.1942 tarihinde Manavgat-Akseki karayolunun inşası için 100.000 lira yardım yapılmasına dair karar verilmiştir.⁴⁰

03.02.1943 tarihinde Manavgat-Akseki karayolunun bakım ve onarımı için 40.000 lira yardım yapılmasına dair karar verilmiştir.⁴¹

5. Doğal Afetler

23.06.1932 yılında Manavgat azasının eltiki köyünde Mahmud’un hanesinde çıkan yangında on hane yandığı ve zararın 4.000 lira olduğu tespit edilmiştir.⁴²

12.11.1939 yılında Manavgat’ın Bolasan köyünde İsmail Aktaş evinde kazaen çıkan yangın fırtınanın etkisiyle büyümüş ve 43 hane tamamen yanmıştır. 204 kişinin

³⁵ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 10002 / 30..18.1.2 / 14.64.6./ 8.10.1930.

³⁶ Bkz. Rasih Kaplan, *Ankara-Konya Manavgat Demir Yolu ve Ankara-Konya-Orta Anadolu’nun Manavgat’ta Akdeniz Limanı, Yeni Matbaa*, Ankara, 1949. s. 3-9.

³⁷ BCA, 11627/ 159-20 / 30..18.1.2 / 22.59..9. /17.08.1931.

³⁸ BCA, 16618/6-4492/30..18.1.2/96.82..2./23.09.1941.

³⁹ BCA, 16322/159-219/30..18.1.2/95.67..7./7.31.1941.

⁴⁰ BCA, 18472/159-247/30..18.1.2/99.69..3./04.08.1942.

⁴¹ BCA, 19400/159-261/30..18.1.2/101.8..6./03.02.1943.

⁴² BCA, 030.10.120.852.13./29.6.1932.

açıkta kaldığı ve insan kaybının olmadığı bildirilmiştir. Kaymakamlık tarafından açıkta kalan vatandaşlar, civar köylerde uygun mahallelere geçici olarak yerleştirilmişlerdir. Yine yangında mağdur olanların ihtiyaçlarını karşılamak için Kızılay tarafından bölgeye 20 çadır gönderilmiş ve 50 lira maddi yardım yapılmıştır.⁴³

13-14.10.1937 yılında yağın yağmurun bölgede sele sebep olduğu ve Alanya-Manavgat yolu üzerindeki Kargı Çayı köprüsü ile Payalı üzerinde Kargı Çayı köprüsüne kadar olan yerlerin tamamen yıkıldığı, fırtınanın telefon tellerini kopardığı, selden dolayı insan ve hayvan zaiyatı olduğu lakin tespit edilemediği kaydedilmiştir.⁴⁴

7. Konar-Göçerler

Manavgat ve civarına yerleşen konar-göçerlerin diğer bütün yürükler gibi geçim ve dirlikleri oldukça sadedir. Konar-göçerlerin hayvanları koyun, keçi, katır, sığır ve develerdir. Bu hayvanlardan elde ettikleri mahsülleri pazarda satar, para ve eşya ile mübadele ederler. Tarlaları olanlar zahirelerini kendileri temin ederler. Yayladan göçecekleri sıralarda Tuz Gölüne giderek develere yüklettikleri tuzu pazarda satarlar. Keçilerin kıllarını kırarak, kıllardan çadır, çuval ve heybe yaparlar. Koyunların yünlerinden ise keçe ve kepenek yaparlar. Develerin yününden ise aba, kilim ve çuvallar dokurlar. Sırtlarına giydikleri kaba şayak menevrekleri koyun ve deve yününden dokurlar. Her çadırdaki bir dokuma tezgahı bulunur. Evin gelin, kız ve anaları bu tezgahlarda kilim vb. şeyleri dokurlar. Gıdaları süt, yoğurt, peynir, bulgur, et ve kuru sebzeler, ekmekleri mayasız yufkadır. Konar-göçerlerin eşyaları, hayvanların üzerinde heybe denilen çuvallarda taşınabilenlerden ibarettir⁴⁵.

Konar-göçerlerin aile büyüklerine çok saygıları vardır. Yürüklerin yaşamında kadının önemli bir yeri vardır. Kadınların sözü dinlenir, çadırın yönetimi evin en yaşlı kadınındır. Kadın evin direğidir. Çocuğu kadın doğurur, konuğu kadın ağırlar, kilimi, çadırı, heybeyi, kolanı kadın dokur. Keçeyi kadın dokur (Dokumalar genellikle küçük boyutlu, bol renkli ve motifleri özgündür). Hayvandan sütü kadın sağlar. Üzerlerine giyilen giysiyi kadın diker. Keçiden koyundan kırılan yünü, kılı o temizler, eğirir, boyar bir renkli motife dönüştürür. Çadırdaki dumanı tüttürür, ekmek, aş yapar. Kadınlar aynı zamanda namuslarına çok düşkündürler, erkeklerden kaçmazlar fakat bir erkek kadar cesur, mihnete dayanıklıdırlar. Silah kullanırlar, ata binerler⁴⁶.

⁴³ BCA, 99C187 /030.10.0.0./120.857.5./12.11.1939.

⁴⁴ BCA, 99A123/30..10.0.0./118.824.4./23.10.1937.

⁴⁵ Naci Kum Atabeyli, **Teke (Antalya) Yürükleri Hakkında Notlar**, İstanbul, 1940, s. 214-218.

⁴⁶ Atabeyli, **Teke (Antalya) Yürükleri**, s. 214-218.

Antalya ilbaylığının 1933 yılında resmi bir tetkiki sonucunda vilayet merkez ilçesi dâhilinde 4, Serik'te 15, Manavgat'ta 15, Korkuteli'nde 1, Elmalı'da 3, Finike'de 4, Alanya'da 1 olmak üzere Yürük oymaklarının toplam 2668 çadır halkı olduğu tespit edilmiştir. Aynı tetkike göre Manavgat ilçesinde konar-göçerliği devam ettiren yürük obalarının adları, çadır sayıları ve göç mntıkaları aşağıda belirtilen gibidir.⁴⁷

Honamlı Adı Güzelli: Serik nüfusuna kayıtlı kışın Manavgat'ta yazın Akşehir'in Öküz yaylasına çıkarlar, koyuncudurlar. Çadır sayısı 30'dur.

Honamlı Ötkünlü: Serik nüfusuna kayıtlı Akşehir'in Engil yaylasına çıkarlar, kışın Taşağıl, Kaymaz civarına inerler, koyuncudurlar. Çadır sayısı 15'tir.

Honamlı Karaevli: Yazları Beyşehir ilçesinin Kuruca Ova köyünde, kışın Taşağıl civarında yaşarlar, çiftçi-koyuncudurlar. Çadır sayısı 20'dir.

Honamlı Çavuşlu: Yazları Anamas yaylasına çıkarlar, kışları Taşağıl'a inerler. Koyuncu, arazileri yoktur. Çadır sayısı 6'dır.

Honamlı Hacı Celili: Manavgat nüfusuna kayıtlı Akşehir'in Ketenlik Yaylasına çıkarlar, kışın Taşağıl'ın Arap Beli mevkiinde konaklarlar, %65 arazi sahibi ve koyuncudurlar. Çadır sayısı 25'tir.

Fettahlı: Yazları Manavgat'ın Melek yaylasına, kışın Fettahlı mevkiinde yarı göçebedirler. %60'nın Çolaklı civarında arazileri vardır. Çadır sayısı 70'dir.

Çolaklı: Yazları Akşehir'in Ketenlik mevkiinde, kışları Çolaklı'da konaklarlar. Yarı göçebe, çiftçi ve koyuncudurlar. Çadır sayısı 80'dir.

Boz Ahmetli: Yazları Seydişehir'in Gülne yaylasına çıkarlar. Kışın 40 çadırı Tilkiler, 20 çadırı Şişeler civarında konaklarlar. Koyuncu ve devecidirler, %20'sinin Hatıblar civarında arazileri vardır. Çadır sayısı toplamda 60'dır.

Kızılağaç: yazları Akseki Yarpuz yaylasına, kışın Manavgat'ın Hatıblar köyü civarına yerleşirler. Çiftçi ve koyuncudurlar %30 arazi sahibidirler. Çadır sayısı 30'dur.

Sülekler: Manavgat nüfusuna kayıtlıdır, yazları Bozkır'ın Sülek yaylasına çıkarlar. Çiftçi ve koyuncudurlar. %70'nin arazisi vardır. Çadır sayısı ve hanesi 75'tir.

Saraçlı: Yazın Akseki'nin Gömbe yaylasına çıkarlar. Kışın Karaöz ve civarında konaklarlar, çiftçi ve koyuncudurlar. Çadır ve hane sayısı 100'dür.

Kızılot: Yazları Akseki'nin Yenice Pazar yaylasında, kışları ise Kızılot mevkiinde konaklarlar. Çiftçi, koyuncu ve %50'sinin arazisi vardır. Çadır ve hane sayısı 20'dir.

⁴⁷ Atabeyli, **Teke (Antalya) Yürükleri**, s. 214-218.

Hacıobası: Yazları Akseki'nin Yenice Pazar yaylasında, kışları ise kızılort mevkiinde konaklarlar. Çiftçi, koyuncu ve %50'sinin arazisi vardır. Çadır ve hane sayısı 20'dir.

Mısırlar: Yazları Akseki'nin Merdiven yaylasına çıkarlar. Kışın 20 çadır Çavuşköy, 30 çadır Kızılort civarında konaklarlar. Arazileri yoktur.

Hacısalı: Yazları Bozkır'ın Sülle yaylasına çıkarlar. Kışın Manavgat'ın Gebece, Hocalar, Hacıobası mevkiine inerler. Arazileri yoktur. Çadır sayısı 100'dür.

7. Tahtacılar

Anadolu'da yerleşen Oğuz boylarından bir kısmı gördükleri iş bakımından 'tahtacı' adıyla anılmaktadır. Tahtacılar başlarında 'kahya' denilen oymak ağalarının adını alırlar. Orman ve kereste işlerinin dağılışına göre bir yerden diğer bir yere konar-göçer veya yarı göçebe yani ev, bark, tarla sahibi olarak yaşarlar. Manavgat ve çevresinde göçebe veya yarı göçebe hayat süren tahtacı obaları, Mustafa oğlu Ali Kahya ve Kanlı Mehmet Oğlu Veli Kahya obalarıdır.⁴⁸

Sonuç

Manavgat ilçesi gerek coğrafi özellikleri dolayısıyla ve gerekse tarihi dokusuyla tarihsel süreç içerisinde en önemli yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Bu durumu Cumhuriyet dönemi Manavgat'ında da görmek mümkündür. Ankara-Konya-Manavgat Demir Yolu ve Orta Anadolu'nun Manavgat'ta Akdeniz Limanı" projesi bunlardan bir tanesidir. Kıyı kesimlerde ulaşımın doğu-batı ekseninde seyretmesi, iç kesimlerde de kuzey-güney ekseninde Manavgat-Akseki-Konya ulaşımının bu ilçe üzerinde yapılması Manavgat'ın önemli bir kavşak noktası olduğunu görülmektedir. Bölgenin sahile yakın güney kısmının ova dolayısıyla tarıma elverişli olduğu, kuzey tarafının ise dağlık ve yaylak hayvancılığa elverişli olduğu bundan dolayı konar-göçerlerin yaylak-kışlak olarak tercih ettiği yerlerin başında geldiği görülmektedir. Yine Manavgat çayının tarım ve elektrik üretimi için kuvvetli bir enerji kaynağı olduğu, bölgenin inkişafı için kuvvetli bir potansiyele sahip olduğu o zamanlarda da görülmektedir.

⁴⁸ Naci Kum Atabeyli, **Antalya Tahtacılarına Dair Notlar**, Maarif Matbaası, İstanbul, 1940, s. 203.

KAYNAKÇA

Arşivler

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Mektubi Kalemi (DH.MKT.), 2275/106.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İradeler-Meclis- Mahsus (İ.MMS.), 183/32.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti Belgeleri (DH.UMVM.), 121/40.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yıldız Sedaret Resmi Maruzat Evrakı (YSE), 143/93.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 10002 / 30..18.1.2 /14.64.6./ 8.10.1930.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 11627/ 159-20 / 30..18.1.2 / 22.59..9. /17.08.1931.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.10.120.852.13./29.6.1932.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 99C187 /030.10.0.0./120.857.5./12.11.1939.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 99A123/30..10.0.0./118.824.4./23.10.1937.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 16618/6-4492/30..18.1.2/96.82..2./23.09.1941.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 16322/159-219/30..18.1.2/95.67..7./7.31.1941.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 18472/159-247/30..18.1.2/99.69..3./04.08.1942.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 19400/159-261/30..18.1.2/101.8..6./03.02.1943.

Resmi Yayınlar

- Konya Vilayet Salnamesi (KVS), 1273, 1285, 1290, 1300.
- Türkiye Ticari Salnamesi, 1927.

Araştırma Eserler

- ATABEYLİ, Naci Kum, **Antalya Tahtacılarına Dair Notlar**, Maarif Matbaası, İstanbul, 1940.
- ATABEYLİ, Naci Kum, **Teke (Antalya) Yürükleri Hakkında Notlar**, Maarif Matbaası, İstanbul, 1940.
- GÖNÜLLÜ, Ali Rıza, **Meşrutiyetten Cumhuriyete Alanya**, Atase Yay., Ankara, 2008.
- KAPLAN, Rasih, **Ankara-Konya Manavgat Demir Yolu ve Ankara-Konya-Orta Anadolunun Manavgatta Akdeniz Limanı**, Yeni Matbaa, Ankara, 1949.
- KARACA, Behset, **XV ve XVI Yüzyıllarda Manavgat Kazası**, Fakülte Kitap Evi, 2009.

- KELLEÇİ, Nail, **Manavgat**, Manavgat, 1998.
- ÖZKAN, Selim Hilmi, **Osmanlı'dan Cumhuriyete Gündoğmuş**, Alanya, 2011.
- SELEKLER, Macit, **Yarım Asrın Arkasından (2. Baskı)**, Antalya, 2011.
- ŞİMŞEK, Ali, **Manavgat Halk Mutfağı**, Fakülte Kitap Evi, Isparta, 2012.
- TUNÇDEMİR, Orhan, **Manavgat Tarih ve Turizm**, Manavgat, 1973.